

MICHEL ROSTAIN

FIUL

Traducere din limba franceză și note de
Liliana Urian

EDITURA ALLFA

LE FILS

Michel Rostain

Copyright © Oh! Editions, Paris, 2011.

All rights reserved.

FIUL

Michel Rostain

Copyright © 2012 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ROSTAIN, MICHEL

FIUL / Rostain Michel ; trad. : Urian Liliana. – București :
ALLFA, 2012

ISBN 978-973-724-371-3

I. Urian, Liliana (trad.)

821.133.1-2=135.1

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată

fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside
Romania, without the written permission of **ALLFA**,
is strictly prohibited.

Copyright © 2012 by **ALLFA**.

Editura **ALLFA**: Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție: Tel.: 021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro

www.all.ro

Redactare: Mădălina Vasile

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Martin Zick

Design copertă: Alexandru Novac

Pentru Martine

Capitolul 1

*Să mai cauți cuvinte
Care spun ceva
Acolo unde cauți oamenii
Care nu mai spun nimic*

*Și mai găsești cuvinte
Care pot spune ceva
Acolo unde găsești oameni
Care nu mai pot spune nimic?*

ERICH FRIED

Tata face experimente. De exemplu, să nu treacă nicio zi fără să plângă timp de cinci minute, sau de trei ori câte zece minute, ori o oră întreagă. E ceva nou. Lacrimile se opresc, pornesc iar, iar se opresc și tot așa. Plânge în multe feluri, dar nu trece o zi fără lacrimi. Asta îi ordonează altfel viața. Există lacrimi subite – un gest, un cuvânt, o imagine, și țâșnesc. Există lacrimi fără o cauză evidentă, stupide. Există lacrimi cu gust necunoscut, fără hohot, fără grimasa obișnuită și chiar fără smiorcăieli, doar curgătoare, pur și simplu.

Mai mult dimineța are chef să plângă.

În a unsprezecea zi după moartea mea, tata a plecat să-mi ducă plapuma la curățătorie. O ia în sus pe Rue Couédic cu brațele împovărate de lenjeria mea de pat, cu nasul îngropat în ea. Își zice că-mi simte mirosul. De fapt, chestia aia pute, eu nu dădeam niciodată la spălat nici așternuturile, nici plapuma. Dormisem în ele luni de zile. Asta nu-l mai șochează. Dimpotrivă: mai persistă ceva din mine în lenjeria albă împăturită pe care o duce la curățătorie de parc-ar purta sfintele moaște. Tata plânge cu nasul în țesătura de bumbac. Evită privirile, ocolește mai mult decât trebuie, o ia la dreapta pe Rue Obscure, apoi coboară, urcă

din nou pe Rue Le Bihan, pe Rue Émile-Zola, pe lângă Hale, patru sute de metri în locul celor o sută, profită din plin. Mai adulmecă încă o dată mirosul din plapumă și împinge în sfârșit ușa spălătoriei.

Yuna de la Friche tocmai bagă monede în mașina de spălat automată, tata nu mai poate s-o trăgăneze. Condoleanțe etc. Angajatul curățătoarei – iar condoleanțe etc. – îl debarasează pe tata de plapumă. Tata ar fi vrut să mai dureze, să aștepte la o coadă, să sune un client, să apară o livrare, o furtună, numai să aibă timp să mai adulmece un pic ce-a mai rămas din mirosul meu. Tata rămâne cu mâinile goale, pierde, pierde.

Când se întoarce acasă, găsește cățelușa morfolindu-mi încălțările. Și acolo mai e mirosul meu. Tată, doar n-o să te bați cu Yanka pe încălțările mele infecte, nu?

Cât timp îmi va mai recunoaște cățeaua mirosul? De verificat peste trei luni, de exemplu: o sută de zile; asta este, se pare, perioada de grație a noilor șefi de stat. Perioada de grație a unui mort, intervalul de timp în care totul te duce cu gândul la el ori simpla evocare a numelui său te face să plângi – asta cât e? O sută de zile, un an, trei? Cât timp se va mai repezi Yanka la încălțările mele pentru a le amușina mirosul din pielea lor? Când va veni clipa în care tata ori mama n-o să mai caute peste tot, cu pioșenie, cea mai mică urmă a mea? Până când se vor încăpățâna să se afunde în ceea ce îi face să plângă? Mă voi mai afla mult timp în gândul lor în fiecare clipă, fără excepție? E o întrebare destul de interesantă. Tată, recunoaște că și tu, între două hohote de plâns, te întrebi uneori asta, ca și cum ai arunca o privire necuviincioasă către acel viitor pe care moartea mea vă face să-l uitați.

Haos în noua ta lume. Tată, ești moștenitor, și nu e vorba de bucurii. „Vise frumoase, iubirea mea, Nanie a ta care te iubește. Noapte bună, micuța mea nevăstuică.“ Tata este un pic jenat să descopere în mesajele arhivate pe telefonul meu mobil unul dintre numele de alint date de iubita mea. Dar nu se poate

stăpâni, scotocește, scotocește în tot ce-am lăsat. Să-mi spună că mă iubește, evident, se aștepta. Că ar fi trebuit să își dea seama că îi spuneam „Nanie a mea“, nicio problemă. Însă porecla „micuță nevăstuică“ îl deranjează. Va trebui să afle mai multe despre nevăstuici. De ce îmi spunea Marie „nevăstuică“? Pentru că-i morfoleam urechile, buzele, sânii? Google zice că nevăstuica este un animal nocturn. Pentru că mă culcam foarte târziu?

Tata nu iubește porecelele. Nu vei ști niciodată ce înseamnă „micuță nevăstuică“ – doar dacă îi mărturisești Mariei că ai citit mesajele pe care mi le trimitea. M-ar mira să îndrăznești atât de curând.

În memoria telefonului mobil mai există, găsit tot în seara asta, un text din 26 septembrie, cu o lună înainte de moartea mea: „Stea a mântuirii, bunule Lion, news: de acum înainte, Reims, și pentru plăcerea de a studia catedrala.“ Tata descifrează cu înfrigurare. Acest mesaj, se referă, desigur, la călătoria pe care am făcut-o cu Romain la Amsterdam chiar înainte de a muri. Mintisem. Spusesem că ne ducem la Reims. Tata și mama ar fi căpiat dacă le-aș fi spus că plecam, de fapt, în paradisul hașişului – plan greu de refuzat pentru un tânăr de douăzeci și unu de ani, tată, și tu făcuseși la fel în urmă cu patruzeci de ani, nu? După Olanda, Romain a trecut într-adevăr prin Reims. Eu m-am întors în Bretania ca să înapoiez mașina împrumutată cu greu. Romain îmi expediase mesajul de la Reims.

Rămâne totuși enigmatică această „stea a mântuirii“. Vor trece ani de zile până când te vei încumeta să-l interoghezi pe Romain. Azi nu faci decât să moștenești enigme.

Când îl întrebați pe tata care este semnul lui astral, râdea batjocoritor. Spunea că nu dă doi bani pe semnul lui zodiacal, și nici măcar atât pe ascendentul lui. Mai spunea că un lucru știa sigur, numele descendentului său – „Leu“, Lion, adică eu. Acum, că tocmai am murit, tata nu mai are nimic, nici ascendent, nici descendent.

În 29 octombrie 2003, la 12.45, aveam programare la serviciul universitar de medicină preventivă. Problema e că am murit

în 25 octombrie, cu patru zile înainte. De când făcusem programarea? Asta îl frământă pe tata. Văzuse cartonașul ăsta de două, poate chiar de trei ori, după ce se apucase să-mi aranjeze hârtiile într-o ordine acceptabilă. „Medicină preventivă universitară.“ Nu vedea decât asta pe acel cartonaș tipărit pe care îl păstrasem: „Medicină preventivă universitară, 29 octombrie, ora 12.45, la dna...“ E scris „Progr. dna...“, apoi urmează o linie punctată, fără menționarea numelui.

Se luptă cu haosul primei lui săptămâni adevărate de doliu, când ceremoniile de înmormântare s-au sfârșit și prietenii au plecat. Singurătate, abia acum devine moartea cu adevărat prezentă. Tata și-a petrecut ziua sortându-mi lucrurile, plângând între două convorbiri telefonice, suflându-și des nasul, fără să pretindă măcar că e alergic la praf. S-a îndurat să-mi arunce vechile cursuri din primii doi ani, după ce a recitat cu meticulozitate această adunătură de nimicuri, pentru cazul în care, între un curs de engleză și unul de mate, aș fi lăsat vreo însemnare, un desen, o chestie care să-i transmită vreun mesaj. Nu găsește nimic, niciun semn, doar o mângăleală de elev care ascultă distrat un prof plictisitor. După aceste ore întregi de scotoceală năucă – și indiscretă, tată, sunt mort, de acord, dar orișicât –, iată că zărește deodată, în josul acestei invitații care îl agasa, o indicație scrisă cu creionul, de mână, cu litere mărunte. O informație abia vizibilă și totuși esențială: n-aveam o programare la orice doctor disponibil în ziua aia pentru un banal control preventiv anual, ca orice student, ci una foarte precisă, la „psihanalist, dna. Le Gouellec“. Marcată în felul ăsta, cu creionul negru, discret: „psihanalist, dna Le Gouellec“. O notă care nu era scrisă de mâna mea. Așadar, solicitasem din proprie inițiativă să stau de vorbă cu un psihanalist.

Asta schimbă totul.

O neliniște mai veche îl năpădește pe tata. Îl încercase încă din momentul morții mele. Crezuse că o alungase. Iat-o apărând iarăși, violentă. Zbuciumul reîncepe. Izbucnește din nou certitudinea ascunsă pe care tata o poartă de mult timp în el ca

pe un delir: atotputernicia inconștientului. Nebunia dorinței și a sufletului. Văd pentru că vreau. Și deci mor pentru că... Delirul nu îndrăznește nici măcar să termine fraza.

Tata s-a întrebat deja de o mie de ori dacă am murit într-adevăr fulgerător, fără să am vreo șansă, din cauza unui nenorocit de microb cu care te căptușești și, poftim, ești mort. N-oi fi lăsat mai degrabă garda jos pentru o clipă? Un minut în care dorința de viață n-a mai fost așa puternică și poc! Tata a crezut mereu, ba chiar a teoretizat, mai mult sau mai puțin coerent, că este suficient un moment de neatenție pentru a lăsa forțele morții să câștige. Lași viața din ochi o secundă și, hop, totul se duce naibii. Oficial, nu prea crede în impulsul morții, totuși, da, știe ceva despre asta; există în noi, există în el în orice caz, forțe capabile să distrugă până și cea mai robustă viață. Așa că se întreabă dacă nu cumva și eu, în acele zile, în mod inconștient, mai mult sau mai puțin intenționat, n-oi fi lăsat ușa deschisă propriilor mele forțe de distrugere.

Fiecare zi este pentru tata ca o decizie de a trăi, și asta de când se știe. De unde și vitalitatea lui, fără îndoială. Acum, că sunt mort, strigă la tot pasul „Trăiască viața“, cuprins de o îndârjire furibundă. Îi face bine să strige asta: „Trăiască viața! *Fiat lux!*“ Boșorog smintit, te ajută chestia asta? Fiecare deces te face să te întrebi ce-ai făcut sau ce n-ai făcut pentru ca să se întâmple sau să nu. Propria noastră moarte ar fi ultimul exemplu, de altfel incontestabil. Să decizi neîncetat să trăiești, să ai de luat această decizie zilnic, să-i urlî diavolului în față „Trăiască viața“. Până în ziua în care te hotărăști să taci și să mori. Tata urlă de unul singur. Programarea făcută la serviciul de medicină preventivă îi răscolește toate delirurile. Ce era în capul meu acum trei săptămâni încât să cer această întrevvedere și să-mi risc viața?

De câteva zile, tata mergea în sfârșit într-o direcție opusă, ca eliberat de obsesiile lui. Plânsese de bucurie observând pe cadranul mașinii că, puțin înainte de a muri, făcusem plinul. Plin de carburant înseamnă plin de proiecte, nu? La fel, vedea o dovadă

a dorinței mele de a trăi în abonamentul la ziarul *Le Monde*, pe care tocmai îl făcusem (primul număr a sosit în cutia poștală din Rennes a doua zi după moartea mea). Voiam să citesc *Le Monde*, viața, cotidianul, aveam deci proiecte de viață, nu-i așa? Îmi luasem de asemenea un abonament la opera din Rennes, cu tarif de student. Nu te abonezi la *Le Monde* sau la operă și nu faci plinul când vrei să mori. Doamna cu coasa mă lovise pe neașteptate, asta-i tot, nici tata, nici eu, nu puteam face nimic – nimeni nu putea. Moartea există fie că vrem, fie că nu, tata era aproape gata să creadă asta.

Și acum, buf! S-a ales praful de tot după ce a citit în sfârșit bilețelele de la serviciul de medicină preventivă. Aveam într-adevăr programare la o psihanalistă – ba chiar numele ei era trecut pe convocare, era suficient să te uiți atent. Pâna la urmă ai descoperit asta după ce ore în șir n-ai fost în stare să citești ca lumea. Nu cumva oi fi având orbul găinilor?

Întrebarea următoare.

Să suni la psihanalistă, dar ce să-i spui? Să-i vorbești despre ezitarea de a trăi etc. OK... Tată, vrei să vorbești despre ezitarea mea sau despre a ta?

Tata se învârte în cerc. Vechii lui demoni au revenit în forță, dorința de a trăi slăbește în intensitate. O s-o sune pe psihanalistă, o s-o ia la întrebări. Evident, dacă știe ceva despre relațiile mele cu viața și cu moartea, n-o să poată spune nimic, mai ales din planul ăsta intim, strict confidențial. Bun, de acord, n-o să spună nimic, asta-i deontologia. Dar, dacă n-ar suna-o, s-ar pereli prea mult. E vorba și de pielea lui până la urmă. Se hotărăște să telefoneze a doua zi dimineață.

În seara morții mele, tata îi asaltase cu aiureli pe Christine și Jean-Jacques – medici, oameni de știință serioși, ce mai încoace și-ncolo. Și săritori. Îi întrebuse plângând: „Nu se poate alege moartea în mod inconștient?” Întelegând unde bate, Jean-Jacques exclamase că nu, microbul mă lovise imparabil. Un ucigaș microbul ăsta, un terorist: Lion a murit, nenorocirea s-a produs,

Lion nu are nicio vină, tu n-ai nicio vină. Odată cu moartea lui a ieșit la iveală neputința noastră. Și cu asta basta.

Christine, ca femeie, este mai finuță, mai aproape de aceste vrăjitorii. Întelusese îndoiala tatei: Și dacă lăsasem microbul să măucidă? În fond, acest microb – *Meningitis fulminans* pe numele lui – e întâlnit în mod normal la o mulțime de purtători sănătoși. Cum se face că, deodată, acolo, în mine, în acele zile, a găsit un teren favorabil? Ce anume i-a permis să prolifereze dintr-odată furibund și să-mi devasteze viața? Așa ceva nu poate fi pură întâmplare. Nu cumva mai degrabă viața mea s-o fi abandonat monstrului, renunțării și morții?

Tata mormăia ceva nedeslușit. În dimineața aceea, stând în fața lui, Christine vorbise despre misterul acelor bătrânei de care te desparți într-o vineri spunându-le „Weekend plăcut, pe luni“ și care îți răspund foarte liniștiți: „Ba nu, luni voi fi mort!“ Te întorci luni și într-adevăr bătrânul a murit, s-a debransat. S-a dat bătut. Stop *lux*.

În ultimii ani tata încercase uneori să întrerupă aceste speculații mărginite pe care le făcea dintotdeauna. A doua zi după moartea mea, păruse că acceptă în sfârșit ceea ce era evident. Explodasem în plin zbor din cauza unui microb ucigaș care-mi tăiasse calea – nimic mai mult. Vechea lui teorie delirantă nu mai stătea în picioare. Există lucruri pe care nu le putem controla, moartea în mod special. Tata făcea progrese în lupta cu nebunia lui omnipotentă. Bomba, nenorocirea, te lovește fără niciun alt motiv decât faptul că te lovește și, din când în când, trebuie să vedem asta întâmplându-se. Moartea înseamnă ceea ce nu controlăm absolut deloc.

Crezuse că va găsi dovezi în hârtiile mele. Pentru prima oară țineam o agendă. Pentru săptămânile următoare, îmi notasem în ea un concert Radiohead de ascultat în 27 octombrie pe MCM, o reuniune la Teatrul Național din Bretania în 30, concertul *live* al unei trupe rock la Châteaulin, în 18 noiembrie, și, fără să

precizez data, de scos un certificat de la secretariatul facultății. Aveam multe lucruri de făcut înainte de a muri.

Tata era gata să accepte că, ani de zile, cochetase cu teorii de doi bani.

Dar, în această seară din a doua lui săptămână ca tată orfelin, vechea-i nebunie, perfidă, se pune iar în mișcare. Rareori îmi pregătisem atât de minuțios viitorul. Și iată că tocmai acest lucru începe să-i dea apă la moara lui de om tăcănit. *Rareori*, avusesem *rareori* atâtea planuri în privința viitorului. Acest singur cuvânt care-i vine în minte autorizează relansarea de enorme elucubrații magice. Regresie totală. *Și dacă fiul adunase așa-zise proiecte de viață tocmai pentru a lupta împotriva unei obscure și profunde dorințe de moarte. Și dacă simțise țâșnind în el incertitudini până atunci ascunse. Și dacă...* Această psihanalistă la care hotărâsem să mă duc, acest cartonaș găsit în mijlocul babiloniei de pe masa mea de lucru de la Rennes – nu reprezentau o decizie pe care încercasem s-o iau pentru a stopa în mine dorința de moarte? Am încercat poate prea târziu să înlătur această tentație? Sau poate nici nu am luptat cu adevărat? Bomba microbiană – oi fi lăsat-o să se manifeste mortal în mine ca să nu mai trebuiască să mă duc la această întâlnire pe care o stabilisem cu greutate? Vechile idei delirante ale tatei reîncepeau să se deruleze cu furie.

El însuși, în urmă cu aproape patruzeci de ani, când s-a programat prima dată la o ședință de psihanaliză, a făcut imediat icter. Unul serios. Era mort de frică, asta-i sigur. Dar el n-a murit înainte de a-și începe ședințele. S-a dus la prima întâlnire cu psihanalista. Săptămâna următoare nu-i mai păsa de icter. „Corpul dumneavoastră vorbește violent“, a remarcat analista, nu fără a-l pune să plătească ședințele ratate din cauza somptuoasei somatizări. Intrare cu tam-tam în analiză, de trei ori pe săptămână timp de șapte ani. Într-o zi, psihanalista i-a zis că ar fi mai bine să găsească alte mijloace de expresie decât acest corp care face nazuri, așa ceva te poate ucide. Tata este un bolnav psihosomatic. Un corp care se manifestă violent împotriva dorinței va fi locuit toată viața de tata. Cancerul lui de gât, apoi tiroidita, erau

și ele manifestări ale corpului care vorbește fără a spune de fapt ceva? Și embolia pulmonară? Întrucât cuvintele psihanalizei de doi bani făceau acum parte din *doxa* cotidiană, n-a fost scăpată nicio ocazie de a i se sugera că suferințele lui sunt niște somatizări. A găsit un răspuns: *Și vindecările mele, la urma urmei, se datorează tot corpului care vorbește, la dracu'. Trăiască viața!* (Refren.) Lui, cel puțin, analiza i-a dat rapid un răspuns.

Totuși, tata este cuprins de îndoieli. Poate că mergeam de mult timp la psihoterapeut și nu spusese nimic, mai ales lui. Poate eram într-un moment dificil al vieții și el nu băgase de seamă. Tata asaltat de mii de îndoieli, de mii de remușcări. Ar fi trebuit să... Veșnicele puncte de suspensie ale doliului, infama culpabilitate își face treaba. E ceea ce numim regrete eterne.

Tata își petrece noaptea obsedat de o problemă. O întoarce pe toate părțile. Și bate câmpii. Dacă murisem din cauza cuvântului violent al corpului meu? Dacă eram mort de frică, asemenea lui, la simpla idee de a lăsa inconștientul și dorința să vorbească? Și dacă semănam și eu cu tipii din familia lui, tatăl său în primul rând, un mut al emoției? Tata comunică un pic mai ușor, datorită analizei. Nu întotdeauna. Tata n-o să doarmă în noaptea asta.

A doua zi dimineață, telefonează la Centrul Universitar de Medicină Preventivă al campusului. Când se prezintă, centralista nu ezită: „Poate că e mai bine să vă fac legătura nu cu doamna Le Gouelle, ci cu medicul-șef“, spune o tânără cu voce blândă înainte ca el să termine de prezentat motivele demersului său. Muzică de așteptare. Într-un fel, îl liniștește, nu muzica de așteptare – de tot rahatul, ca de obicei –, ci amabilitatea centralistei: apelul lui nu era chiar o surpriză. Se pare că erau la curent cu moartea acestui pacient care nu venise la întâlnire.

Tată, gândește-te bine: mai ai timp să închizi telefonul, ce poți să spui? Chiar vrei să știi? Și, mai întâi, te-ai întrebat dacă aș

fi vrut să știi? Oricum, majoritatea întrebărilor îți sunt interzise. Secretul profesional există, sper.

Tata nu vrea să renunțe. Simte că este de datoria lui să insiste. Măcar asta să afle: *E adevărat că în 29 octombrie era prima întâlnire a studentului de fi-miu cu psihanalista?*

Ești cam indiscret, tată, ce-o să găsești în viața mortului tău?

După un moment, doctorul Bernheim preia apelul (Barnart? Bernin? Nu, ăsta-i cardiolog sau arhitect. Tata nu îndrăznește să-l roage să repete. Se decide pentru Bernheim – Bernheim pare mai de psihanalist). Medicul-șef, o femeie, îi dă vestea de care se temea: nu i se poate spune nimic. El se încăpățânează. Ea se răzgândește și îi dă de înțeles că era vorba despre o primă întâlnire – într-adevăr, consultațiile ulterioare nu sunt niciodată notate pe un cartonaș pretipărit, continuarea unei sesiuni se decide direct între psihanalist și pacient. Un astfel de buletin primitiv doar pentru ziua în care veniți prima dată.

Ușurarea tatei. Așadar, nu apucasem încă să cad pe mâinile nepricepute ale unei psihanaliste slabe. Nu urmam de luni de zile ședințe de psihanaliză fără ca el să știe. Iată cel puțin un lucru de care nu se simte vinovat.

Neliniștea intră însă pe altă ușă. O mărturisește la telefon: dar ce aveam de gând să fac la un psihanalist, dacă nu să-mi spun păsul?

Tata plânge încetișor la telefon. Ție nu-ți spusese nimic? Ei, și? La naiba, tată, erau problemele mele, nu ale tale. Oricum nu ți-aș fi vorbit despre ele.

Doctorul-șef rupe tăcerea:

— Oricum ar fi, domnule, voiam să vă spun că o asemenea bacterie n-are nimic de-a face cu o cură!...

Tata răspunde repede, prea repede:

— Sunteți sigură?

Tăcere. Apoi doctorița. E sinceră:

— Nu, nu sunt sigură de nimic. Nu putem fi siguri de nimic. Medicina e un lucru neînsemnat.

Psihanalista nu s-a învârtit în jurul cozii, nu s-a eschivat, n-a ignorat nici angoasa tatei, nici dorința lui, nici misterul.

Tata plânge îndelung după ce închide telefonul. Medicina este un lucru neînsemnat. Psihanaliza la fel.

Haos. Tata ascultă *Erda* lui Wagner, *fortissimo*, mama Parcelor și a Valkiriilor, și nu mai poate să înțeleagă nimic, revede ca într-un film epitaful descifrat ieri în Ploaré, pe piatra unui mormânt de copil: „Deodată, Dumnezeu te-a văzut, te-a îndrăgit și ți-a zis: Vino!“ Această chemare pedofilă, de un egoism monstruos, îl înfurie. „Vino! Lasă viața pentru mine!“ Hotărât lucru, Dumnezeul creștinilor este cu adevărat mârșav. Ca și destinul.

Inconștientul îl chinuie și el pe tata, bine plasat pentru a vedea ce demoni îl bânuie.

Wotan descumpănit, Erda învinsă, Tristan în agonie, Wagner țese laitmotive în capul unui nebun din ce în ce mai bătrân. E dimineață. Tata plânge ca întotdeauna.

Striga „Trăiască viața“ pentru că în asta a crezut dintotdeauna, pentru că, neghiob aiurit cum este, râvnește la frumusețea lumii. O să mai strige și de acum încolo „Trăiască viața“, nu neapărat pentru că ar crede, ci pentru că trebuie. Când am fost deus la morgă, tata, poate mai disperat din cauza morții mele decât prietena mea Marie, s-a trezit că o ia de braț și, în frigul glacial al unui soare hibernal, a pus-o să cânte ca și cum ar fi dirijat un cântăreț pe scenă. „Trăiască soarele! Trăiască soarele!“ Ea plângea, hohotea, de neconsolat, nu voia să strige, el nu-i dădea drumul, plângea și el, dar nu se dădea bătut, voia ca ea să cânte, o zgâlțâia, insistând: „Strigă, cântă cu mine: Trăiască soarele!“ O întorcea cu fața spre cerul albastru, cu spatele la camera mortuară, se agăța cu înverșunare de impulsul lui delirant. Sărea, cânta: „Trăiască soarele! Trăiască soarele! Trăiască soarele totuși!“

În cele din urmă, ea a cedat, nu contează de ce. Pentru a-i face plăcere acestui bătrân ridicol, înnebunit de durere, care dansează și răcnește la doi pași de sicriul fiului său. „Trăiască soarele! Trăiască soarele! Trăiască viața.“ Printre lacrimi, a strigat

și ea, nu foarte tare, dar oricum: „Trăiască soarele!“ El și-a zis că-i însuflase o palidă dorință de viață acestei tinere de nouăsprezece ani, văduvă îndurerată, care nu era nici măcar măritată. Și-a zis că astfel ar injecta ceva energie în sufletul acestei femei care iubea acum un mort. Poate că e adevărat și ai reușit, tată, măcar de-ar fi adevărat. Dar tu, hai, spune cinstit, chiar mai strigi „Trăiască soarele“, „Trăiască viața“? Mai strigi?

Tăcere. Singurul lucru sigur e că pe tine nu te interesează câtuși de puțin soarele. Mama, din contră, îl adoră.

Bucuriile greu de povestit ale maternității și paternității le-a savurat picătură cu picătură când eram bebeluș. Ce noroc, de a trăi cu viața.

Și acum, trăiește cu moartea mea. Momentele de doliu pot fi povestite. E îngrozitor să poți povesti momentele morții. Tata este chiar în miezul ei.

Ca stoic modern, tata crede – ca toată lumea, probabil, în ziua de azi – că adevărata fericire este aceea de a trăi clipa. De a nu spera nimic de la viitor. De a nu te crampona de trecut, de a trăi doar prezentul, acolo ar fi fericirea.

Ecuatie: acum, că sunt mort, adevărata fericire ar fi deci durerea din prezent?

Tot ceea ce îl ține pe tata departe de tristețe – serviciu, convorbiri telefonice, demersuri etc. – îi este nesuferit. Singurul lucru la care aspiră cu adevărat este acest prezent personal, suferința pe care moartea mea i-o provoacă. Deocamdată are de-a face cu acest prezent. Vrea să trăiască pe deplin, numai acest prezent. Așa că îl cultivă. Se izolează. Plânge, așezat lângă mormântul meu, cu cerul imens din Douarnenez de jur-împrejur, cu marea în spate și mormântul meu minuscul pe malul ei, plânge, primește această durere, o iubește aproape. Firava fericire a prezentului său e propria-i nenorocire.

Tata e dușmănos cu oricine îl îndepărtează de ea.

Tata îmi citește cursurile compulsiv pentru a păstra contactul cu mine. Într-o seară de scotoceală tristă, găsește acest citat din

Pat Metheny, încadrat cu linii groase, roșii, între două paragrafe despre Platon: „Muzica e de ajuns pentru a ne mângâia.“ Muzica mă alină, ca și pe tine. Glumește: *Muzica, arta? Nu sunt prea bine văzute de Platon.* Îi vorbește tot studentului la filologie. Mai departe, găsește o mângăleală scrisă pe margine: „Renunțare: la ce renunțăm?“

Ți-am lăsat caiete de răsfoit pentru ani de zile, tată.

Ce moștenește un tată de la fiu, o înlănțuire de cuvinte de surprinzătoare. Dereglare a timpului.

„Renunțare: la ce renunțăm?“ Se întoarce la asta. Însemnarea mea o avea vreun sens ascuns? E preluată fără îndoială de la un prof, din timpul vreunui curs, dar la ce mă gândeam eu reproducând-o în caietul meu, la ce renunțare mă făcuse profesorul să reflectez? La iubire? La viață? Tată, stop! Bați câmpii. Eram incapabil să renunț la ceva. La restaurant, alegând un fel de mâncare, trebuia să elimin ceva din meniu și era imposibil, paralizie în timp ce chelnerul aștepta răbdător cu creionul în mână. Un supliciu interminabil. Cum să decizi între un pateu în crustă și melci de Bourgogne? *Renunțare: la ce renunțăm?* Tată, atenție: moartea te împinge să dai sens până și celui mai mic detaliu. Știi bine că acest sens nu este niciodată cel bun, nu înseamnă decât închipuiri, amărăciuni, regrete, îndoieli, oglinzi deformate.

Poate că n-am renunțat la nimic. Poate că da. Și acum?

Mama murmură încontinuu printre lacrimi: „Ce nedreptate, ce nedreptate!“ Pentru tata, „nedreptate“ nu este cuvântul potrivit. El nu e credincios. Dacă există nedreptate, există un nedrept, Dumnezeu. Sau, mai rău: există cel care poate a acceptat să moară, adică eu. Tata nu suportă acest laitmotiv. Nu, nu e nedreptate, nu mai mult decât dreptate: haos. Tatei i-ar plăcea ideea că o batere de aripi albastră și aurită, undeva în fundul insulelor din Pacific este cea care a provocat cataclismul în familia noastră. Grație fluturului, grație distanței imparabile și improbabile, nu există nici vinovat, nici nedreptate, doar un tremur al aerului și apoi acest seism, meningita fulgerătoare abătută asupra mea ca un meteorit.